

# OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”



## „Zijt gij terecht vertoornd” . . .

Jona 4 : 4b

Wie kent niet de geschiedenis van Jona ? In onze prille kinderjaren hebben de ouden door een vreemd spelletje ons al nieuwsgierig gemaakt naar de wonderde avonturen van Jona „in de wallevis”.

Later hebben wij in spanning geluisterd naar het boeiende verhaal.

Jona de profeet weigerde het bevel van Zijn God om in de heidense stad Ninevé, waar de goddeloosheid groot was, te prediken.

Maar het was den Here grote ernst ; op wonderlijke wijze achterhaalde Hij Zijn voortvluchtige dienstknecht en gaf hem opnieuw de opdracht te prediken tegen Ninevé.

Verrassend was de vrucht op die prediking. De grote stad bekeerde zich in zak en as en bleef gespaard.

Hoe dikwijls wij de bekende verhalen in het boek Jona lezen, we worden steeds weer getroffen door de wonderlijke wegen van Gods barmhartigheid.

In Goddelijke Majesteit openbaart Zich de Here aan deze wereld als de God, die geen lust heeft in de dood van de goddeloze, maar daarin dat hij zich bekeert en leeft.

Tegen de grootheid van Gods genade steekt scherp af de kleinheid en de benepenheid van de mens, die verblind is in de zonde van zijn boze hart.

In het schriftgedeelte, dat we zoeven gelezen hebben, staat dat Jona helemaal niet is te spreken over de uitwerking van zijn prediking. Hij heeft groot verdriet en zijn toorn ontsteekt.

Bitter teleurgesteld zit hij buiten Ninevé op de stad neer te zien. Hiermede heeft Jona zich de verontwaardiging van de bijbellezers in alle tijden op de hals gehaald.

Bij zo'n algemene verontwaardiging is altijd enige voorzichtigheid geboden. Wij zouden graag ons gemoed in felle woorden luchten.

Het is de vraag of wij dan de boodschap van dit boek hebben verstaan. Waarom wilde Jona eigenlijk niet naar Ninevé ?

Men heeft wel verondersteld dat de zaak van Gods koninkrijk Jona maar matig interesseerde. Jona zou een echt kind van het Israël van zijn dagen zijn geweest. Israël heeft zich als het volk van God dikwijls ver boven andere volken verheven gevoeld. In de dagen van Koning Jerobeam II, toen Jona, de zoon van Amittai profeteerde, had zich bovendien een geest van fel nationalisme van het volk meester gemaakt.

Men zegt dan dat Jona zo'n nationalist was die graag zou zien dat Ninevé de hoofdstad van Assyrië werd verwoest, omdat Assyrië een voortdurende bedreiging vormde voor de grootheid van Israël.

Maar de bijbel zegt ons niets daarover. Als we ons houden aan wat Jona zelf zegt over zijn weigering, krijgen we een ander beeld van hem.

Jona kende Zijn God. Hij wist dat de Here was genadig en barmhartig, lankmoedig en groot van goedertierenheid en berouw hebbende over het kwaad. Dit was elke gelovige Israëliet ingeprent.

Hij had veel beter begrepen dan velen onder ons wat gerichtsprediking is. Jona wist dat, wanneer de Here hem opdracht gaf om tegen Ninevé te prediken, in die gerichtsprediking de barmhartigheid van God tot de inwoners van Ninevé kwam. Het kwaad was dan nog niet ten volle besloten zoals indertijd in Sodom en Gomorra.

Toen hij de opdracht kreeg voorzag hij de mogelijkheid van : Gods ontferming over

deze heidense, goddeloze stad.

Dat zinde Jona niet. Hij was van mening dat de zonden van de mannen van Ninevé zo groot waren, dat zij een flinke straf hadden verdiend.

Hoe dikwijls was niet reeds de Naam Gods verheerlijkt in het gericht over Zijn vijanden. O, neen, u moet het zich niet voorstellen alsof de zaak van Gods koninkrijk Jona niet interesseerde ; integendeel. Hij ijverde voor dat koninkrijk.

Mensen die alleen maar met de handen in de zakken staan wanneer het de zaak van Gods koninkrijk betreft komen aan een dergelijke critiek niet toe, al hebben ze de mond vol over naastenliefde.

Jona is niet onverschillig ; neen hij staat in brand van toorn en verdriet. Hij wendt zich in die toorn ook tot zijn God.

Maar het wordt een vreemd gebed. Hier wordt duidelijk dat Jona zo hardnekkig is blijven vasthouden aan zijn inzichten, dat hij God ter verantwoording durft roepen, alsof Jona het voor het zeggen heeft.

Jona was er al bang voor geweest en nu is het toch gebeurd. Hij heeft in de straten geroepen : „Nog veertig dagen dan zal Ninevé worden omgekeerd” en het is niet gebeurd. Wat een figuur heeft God Jona laten slaan ; zal men hem nu niet een leugenprofeet noemen ?

Hoeveel prestige heeft hij met dit avontuur verloren ?

Ook al moeten we Jona wat in bescherming nemen tegen te goedkope verontwaardiging, dit neemt niet weg dat Jona's gebed rondweg verschrikkelijk is. Hier is een profeet die God kende in Zijn barmhartigheid en genade. Hij had die barmhartigheid in eigen leven ontvangen.

Nu durft hij nota bene God diens barmhartigheid verwijten.

Wat blijft er van de wereld en de mensen over, wanneer God niet genadig en barmhartig zou zijn ?

Maar Jona moet het niet langer ; het is hem beter te sterven dan te leven.

Vreemde ironie : de dood is hem liever dan de genade !

Dan komt het antwoord van God.

Wij zouden zeggen : „Here wijs hem nu eens goed terecht uit een onweer met bliksems” ! Maar God is barmhartig ook over Jona en vermaant hem in een hemelse ironie.

Jona had een plekje buiten Ninevé opgezocht.

Hij kon de stad zien en wachtte op de ondergang.

Hij bouwde er een soort hut ; hij wilde op zijn gemak genieten van het schouwspel.

De ijveraar Jona was toeschouwer geworden.

De uitersten raken in dit leven zo dikwijls elkaar.

Vlak bij Jona schiet een ricinus-boom op.

Het was een bekende boom, die wel wonderboom werd genoemd, omdat hij zo snel opschoot. Nu schiet hij door Gods bestel in één nacht omhoog.

Deze boom voltooit het gerief van Jona, want nu kan hij rustig helemaal in de schaduw in zijn hutje zitten.

De wonderboom verdrijft het grote verdriet van de profeet.

Wonderlijk snel wisselt de stemming van zijn gemoed.

Helaas het is van korte duur. Een worm knaagt aan de wortel en de boom verdort.

### UIT DE INHOUD :

„Zijt gij terecht vertoornd” . . .	v. d. K.
Een uitdaging aan de kerk (III)	C. V.
Ons doopsformulier (III)	H. J. J.
Kerken in Schotland (V)	J. M.
Industrie en zondag (II)	J. W.
Ingezonden	
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

Tot overmaat van ramp, zouden wij zeggen, steekt de gevreesde Oostenwind op. Weg is het genot ; Jona zit te braden in de zon.

Voor het geval wij zouden vergeten dat God de winden doet waaien en de wormen door de aarde dirigeert, staat er nog eens nadrukkelijk dat dit alles hoort bij de hemelse ironie in de les voor Jona.

Amechtig zit Jona in de zon. Het is niet uit te houden.

Zijn blijdschap maakt weer plaats voor groot verdriet.

Weer zegt hij : „Het is mij beter te sterven dan te leven”.

Och, wat is de mens. Hij lacht en huilt in zijn kleine tuintje.

Dan komt de Here en vraagt of Jona terecht vertoornd is.

Nu wat dacht ge ; het was toch rondweg schandelijk ! Ninevé gespaard maar Jona van zijn vreugde beroofd.

„Welnu”, zegt de Here, „de wonderboom gaat je aan het hart ; hij bracht grote blijdschap en toen hij verdween was het verdriet groot. Maar denk eens na. Het was maar een wonderboom, die in één nacht kwam en in één nacht ging”. Waarom was Jona zo op die boom gesteld ? Hij had die boom toch niet gemaakt ? De boom interesseerde hem alleen vanwege de schaduw voor zijn hut.

Nu : heeft God niet veel meer recht om op Ninevé gesteld te zijn ?

Die grote stad met alleen al honderd twintig duizend kleine kinderen. En vergeet vooral niet de koeien en de schapen.

Dat Ninevé is van God. Al die mensen en die dieren. Heeft God terecht Jona's toorn verdiend, omdat Hij Zich over dit alles ontfermde ?

In deze milde vermaning wordt Jona aan zichzelf ontdekt.

Zo is de mens met zijn boze hart. Dat boze hart speelde de profeet parten in zijn ijveren voor de zaak van God in de wereld.

Met een gerust hart gaf hij Ninevé prijs, maar een wonderboom voor zijn hut zet hem in vuur en vlam, want nu is zijn kleine leven erbij betrokken.

God is anders ! Hij denkt niet alleen aan Zichzelf, maar ook aan de mensen in nood ; aan het vee dat op de weiden graast.

Het berouwde Hem. Ja, zo is de Here. In die gezindheid heeft Hij Zijn eniggeboren Zoon prijsgegeven voor de wereld.

In het begin hebben we gewaarschuwd voor een algemene verontwaardiging. Het is een troost de grootheid van Gods barmhartigheid te kennen. Maar in die troost moeten wij aan onszelf ontdekt worden.

Jona was het type van de ijveraar die zijns ondanks toeschouwer werd bij de werken Gods.

Dit gevaar lopen alle mensen die op deze

aarde gegrepen zijn door de zaak van Gods koninkrijk.

Zij zijn bezorgd over de toenemende ongerechtigheid in de wereld. Zij willen niet als zovelen in onze dagen alleen maar toeschouwer zijn in de wereld en rustig genieten van de aarde.

Zij willen strijden voor Jezus Christus. Dat is goed. Dat vraagt de Here! Maar nu altijd oppassen dat we er niet te veel onze zaak van maken. Zeker, er moet gestreden worden en Gods gericht zal komen over alle goddeloosheid. Maar dit neemt niet weg dat deze wereld, hoe groot de ongerechtigheid ook is, toch altijd Gods wereld is. Die wereld is niet alleen het doelwit waarop wij onze vurige pijlen afschieten, maar ook de wereld waarin God ons uitzendt om zondaren tot bekering te roepen, omdat Hij geen lust heeft aan de dood van de zondaar, maar in zijn bekering en leven. Juist de mensen, die ernst willen maken met hun roeping in het koninkrijk bedreigt het gevaar dat zij hun Meester vooruit willen hollen in Zijn toekomst.

En pas op dat ge Gods wereld niet beperkt tot de eigen kring, waarin we steeds bezig zijn met onszelf en elkaar de bal toewerpen. Want ook strijdbare en gelovige kinderen van God hebben van nature veel aandacht voor hun kleine tuintje met wonderbomen.

Vooraf wanneer zij het gezicht op de grootheid van Gods werken dreigen te verliezen.

Wij moeten oppassen met onze verontwaardiging, want God zou ons wel eens kunnen vragen of wij terecht vertoord zijn op Jona.

Het was verschrikkelijk dat Jona stil genietend in de schaduw op de ondergang van Ninevé zat te wachten.

Maar weet u nog welke gedachten in ons omgingen als we in de jaren van de oorlog de vliegtuigen hoorden overtrekken?

Hoevelen hebben de haat nog niet overwonnen?

Kent ge de sensatie die zich van de mensen meester maakt wanneer ergens in de wereld een grote natuurramp heeft plaatsgevonden?

Dan zwermen de nieuwsgierigen uit en onze georganiseerde nieuwsgierigheid staat vooraan met film- en fototoestellen.

Dit raakt nog maar de buitenkant van de dingen.

Jona was hard voor de mensen van Ninevé, maar kwam in vuur en vlam voor een schouwvrij zitje met uitzicht op de ramp.

Zo zijn wij allemaal diep in ons hart.

Bewogen over eigen lot tot in de kleinste dingen, maar onverschillig en soms hard voor anderen in hun leed.

Wij doorleven op deze aarde allen onze emoties, maar waardoor worden deze emoties opgewekt.

Waarom zijn we blij of waarom zijn we verdrietig?

Hoe dikwijls is het wanneer het ons leven, onze positie, onze nood betreft en hoe weinig wanneer het gaat om de zaak van Gods koninkrijk of onze naaste.

Wij moeten navolgers zijn van God Die in Zijn bewogenheid over ons lot Zichzelf gaf in Jezus Christus.

Wij lijken dikwijls meer op Jona in zijn hutje met zijn boom. Daarom komen wij zo weinig tot de waarachtige lof des Heren.

De kerk is niet op aarde om voortdurend met zichzelf bezig te zijn, noch minder om het loflied voor zichzelf te zingen.

De kerk is geroepen uit de duisternis tot het licht, om te verkondigen de deugden van onze God.

Waar Zijn barmhartigheid en genade heerschappij voeren staan we op uit de doodse beslotenheid van het eigen leven om met heel Zijn volk te zingen de veelvuldige lof des Heren.

„Barmhartig en genadig is de Here, lankmoedig en groot van goedertierenheid en berouwhebbende over het kwaad”.

Haarl.meer Van der Kwast.

N.B. Tekst toespraak gehouden in de morgenwijding van de Nederl. Christ. Radio Vereniging op woensdag 11 mei 1960.

wat te bewaren is, omdat daaruit zijn de uitgangen van het leven. Het is steeds weer bidden om een nieuw, een rein hart; het smeken dat God ons hart moge samenvoegen tot de vreze van zijn naam.

Zie, om dit kennen van het hart — dat is altijd ook het werkelijk kennen van ons eigen hart — daarom gaat het nu bij het preken. Want dan alleen kunnen we Gods boodschap verstaan en brengen. Dan alleen kan men daarmee — onder beding van Gods genade — de mensen raken.

\* \* \*

Het gaat behalve om de kennis van het menselijke hart ook om de kennis van het menselijke leven.

Neen, dat is weer niet maar een kennis die in keurige rapporten, overzichten, tabellen, schema's is neergelegd of in boekjes over psychologie en „mensenkennis” wordt meegeëld.

Het gaat ook hier om iets dat veel dieper is.

Om maar iets te noemen: kent men het leven van onze jonge mensen in de huidige samenleving, hun nood, strijd, aanvechtingen, de gevaren waarin zij permanent verkeren? Weet men wat hun harten beroert? Hoe ze van alle kanten en op alle mogelijke manieren worden aangegrepen door de machtige, god-loze, of vals religieuze demonie van onze tijd? Verstaat men er iets van wat de latente dreiging van een wereldkatasstrofe in hen teweegbrengt? Op wat voor manier zij de angst pogen te verwerken, die o.a. door allerlei noodlotslitteratuur en fantastische toekomstbeschrijvingen steeds door in hen wordt ingedruppeld? Hoe reageren zij op het mate-loze, het perverse, naar de voorgrond schuiven, in de werkelijkheid, in de illustratie, in de literatuur, van de seksualiteit en alles wat er mee samenhangt, bij voorkeur in haar walgelijke vormen? Hoe verwerken zij het frivole, bedorven, ontwortelde, normloze leven, dat hen in allerlei literatuurvorm wordt voorgeschilderd? Hoe staan zij in de bijna onweerstaanbare zuigkracht, die van de wereld van het moderne vermaak uit gaat? Hoe wordt — verwordt? — de jeugd in de greep van de moderne industrialisatie, vooral als die als een geheel nieuwe macht het rustige leven van een stille streek of een geïsoleerd dorp binnenkomt? De overgrote massa van onze jongemensen heeft een betrekkelijk korte arbeidstijd en verdient veel geld — hoe verwerken zij de ongekende weelde, hoe vullen zij hun vrije tijd? Het zijn er maar velen, die de gaven en de energie hebben om hun vrije tijd te gebruiken om omhoog te komen op de maatschappelijke ladder. Beseft men er iets van wat het betekent, dat de gezinnen opengescheurd worden door radio en televisie en alle mogelijke verenigingen en zo hun typische functie al meer verliezen? Weet men hoe het moderne oecumenische streven de zielen en harten beroert en hoe diep alle mogelijke kerkelijke ruzies, conflicten, dwaasheden hen raakt, wondt en dikwijls in ernstige religieuze crises drijft? Is men zich bewust wat het brutale of gechristianiseerde humanisme, waarvan het onderwijs op vele middelbare scholen doortrokken is, in hen verwoest?

Ja, heeft men besef van dit alles?

\* \* \*

En hoe staat het met de kennis omtrent de oudere leden der gemeente?

Als men in een kerkdienst rondkijkt ziet men een bonte verscheidenheid. Wat zouden we verwonderd, misschien, neen zeker: ontzet opkijken als het geheim van al deze levens voor ons open ging.

Daar zit een moeder van een groot gezin. Ze ploetert dag in dag uit en van 's morgens vroeg tot 's avonds laat om haar huishouden in orde te houden. Hulp is niet te krijgen. Wat is het een moeilijke taak om de kinderen in het goede spoor te houden. Ze te wijzen op het enig nodige. Ze het leven des geloofs vóór te leven. Ze wordt geheel geabsorbeerd door de zorg voor haar kinderen. Ze staat er mee op en gaat er mee naar bed. En er is al weer een kleine opkomst. Ze was al heel vroeg opgestaan om de kerkgang mogelijk te maken. Ze kwam klaar, maar op het nipperste! Ze hijgt er nog van. Ze zal haar uiterste best doen met haar gedachten bij de preek te blijven. Ze hunkert naar een goed woord.

Ginds zit een arbeider. Hij is de gehele week opgenomen in het moderne geautomatiseerde bedrijf van een grote fabriek. Aan zijn

## Een uitdaging aan de kerk

III

### Het kennen der gemeente

Om te kunnen preken moet men het levende woord van God én de gemeente, de mensen, kennen, zo schreven we verleden week.

En we hoorden hoe die tweeërlei kennis onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. Ze ontstaan tegelijk. Ze groeien met elkaar. Ze zijn onderling van elkaar afhankelijk.

We willen nu een paar opmerkingen maken over het kennen van de gemeente.

Neen, om daar maar mee te beginnen, dat kennen is niet het beschikken over een grote hoeveelheid „gemengd nieuws” omtrent de mensen. Er zijn lieden, die een bijzonder fijne neus en een goed geheugen hebben voor alles wat de mensen uit hun omgeving betreft. Ze weten alles van hen af. Wat ze doen en zeggen, wie hun vrienden, vriendinnen, kennissen zijn. Hoe het er met hun garderobe voor staat, waar ze naar toe gaan, hoeveel ze verdienen. Speciaal heeft de chronique scandaleuze van hun medemensen hun volle aandacht. Met intense belangstelling volgen ze het gedrag van hun tijd- en natuurgelovigen. En het is verbazingwekkend wat ze daarvan weten.

Het is zonder meer duidelijk, dat het in verband met de prediking niet om deze kennis van de mensen gaat. Deze kennis is buitenskens kennis. Ze is een verzameling weetjes, die, evenals al dergelijke verzamelingen, maar zeer weinig waarde heeft.

\* \* \*

Het gaat hier om wat diepers. Het gaat hier om het **kennen** van de mensen.

Dus b.v. om de kennis van het menselijk hart.

Ja zeker, men kan over het hart van de mensen en de gesteldheid ervan veel lezen en dus veel „weten”. De bijbel spreekt er telkens over. Onze Heiland zei eens: Uit het hart der mensen komen de kwade overleggingen, hoererij, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, boosheid, list, onmatigheid, en boos

oog, godslastering, overmoed, onverstand.

Dit zei onze Heiland. Maar we zullen het goed moeten weten, dat het lezen en onthouden en voor waar aannemen van woorden als deze toch nog niet impliceert, dat men het menselijk hart, dat men dus ook het **eigen hart**, werkelijk kent. Men kan óók deze woorden als een „stelling” aanvaarden. Als een theoretische waarheid. Het komt zeer vaak voor, dat mensen een bepaalde „waarheid” aanvaarden, die als „kennis” debiteren, haar als „overtuiging” verdedigen, er keurig over spreken en dat dat alles toch niets anders is dan het opereren met wat grauwe theorie, een van buiten geleerd lesje, een misschien wel zeer orthodoxe opvatting, die ze in feite toch niet verstaan, niet kennen, en waar hun leven misschien wel mee vloekt. Er zijn mensen, die prachtig over „de waarheid” kunnen spreken, maar die er nooit door overwonnen werden en die haar daarom ook niet echt kennen. Er zijn mensen, die b.v. boeiend en mooi kunnen spreken over het huwelijk, maar die hun eigen huwelijk, misschien wel met behoud van de schijn, misschien zelfs wel zonder dat ze het zelf beseffen, door geraffineerd egoïsme hebben kapot gemaakt. Er zijn mensen, die prachtig kunnen theoretiseren over de kerk, maar die de kerk toch nooit echt hebben leren kennen, haar inderdaad nooit echt hebben gezien. Want dat is alleen mogelijk bij hen wier leven tot **dienen** is geworden, dienen van de broeders. Want dat is de levensorde van de kerk van onze Heer Jezus Christus. En het daarin staan, daarnaar leven, is de voorwaarde van het kennen der kerk, van het zien daarvan.

Het hart van de mensen kennen, dat is nu in het licht der Heilige Schrift het hebben ontdekt van het eigen boze hart. Dat is het dodelijk geschrokken zijn van de onreinheid, de boosaardigheid, de geraffineerdheid, de arglistigheid daarvan. Het is het gezien hebben van dat alles zó, dat we er door neergeslagen werden voor God en 't uitriepen: o God, wees mij zondaar genadig. Het kennen van het hart is het rusteloos vechten tegen deze ongerechtigheden. Het is het rusteloos en bovenal bewaren van het hart boven alles

zondag wordt steeds geknaagd. Zijn arbeidsleven is leeg, zinloos. Hij stompt daarvoor af. Permanent bedreigt hem de materialisering en vulgarisering van het leven. De energie die zich in zijn werk niet ontplooiën kan zoekt andere, dikwijls gevaarlijke uitwegen.

Een zakenman heeft heel de week geploeterd van vroeg tot laat. En steeds werd hij geworpen in de conflicten, die onontkoombaar in het moderne zakenleven opdoemen. Er zijn zoveel dubieuze kansen en mogelijkheden. Het raffinement van concurrenten is overal om hem heen. Waar is de grens tussen slimheid en sluwheid, tussen berekening en gokkerij, tussen handigheid en onwaarachtigheid, tussen diplomatie en leugen? Wat is het een worsteling — als die tenminste nog gekend wordt! — om speciaal in het zakenleven listig te zijn als de slangen, maar tegelijk ook oprecht als de duiven. En om ook daarin het koninkrijk Gods te zoeken.

Beseft men hoe speciaal de jongere gehuwden dikwijls worstelen met de vragen, de spanningen, de zonden van hun huwelijksleven. Meermalen hoorde ik van ter zake kundigen dat het er wat deze dingen betreft in de gereformeerde wereld niet beter voorstaat dan daarbuiten.

Realiseert men zich wel eens de soms folterende eenzaamheid van niet-getrouwden, van weduwen, van weduwnaars? Ik heb het meermalen gehoord: U weet niet hoe verschrikkelijk het is na het werk naar je kamer te moeten gaan en dan alléén te zijn, altijd alléén.

En dan zijn er de steeds talrijker wordende ouden van dagen. Op eenmaal, abrupt werden ze uit hun werk gezet, gestoten. Ook in hún leven groeit de eenzaamheid. En ze beleven met de felle attentie van wie niets anders dan dat hebben te doen, de afbraak van het leven.

Wat is er voorts een wereld van moeiten,

spanningen, conflicten tussen de mensen. Dikwijls „om niets”. Maar daardoor des te erger. Er is een hele scala tussen het niet met elkaar omgaan en een uitslaande ruzie. Wat spelen hoogmoed, eerzucht, jaloezie, machtbegeeren dikwijls een funeste rol. Wat maken ze veel kapot.

\* \* \*

Zo zou ik nog een lange tijd kunnen voortgaan.

Ik herinner me nog levendig een ervaring uit mijn predikantentijd.

Als je voor het eerst de schapen van de kudde opzoekt lijkt het alles zo goed. Je wordt vriendelijk ontvangen. Het gesprek is prettig. Het eind van een bezoekenreeks is dan dikwijls de exclamatie: wat is het hier goed, wat voor gelukkige, beste mensen hebben we hier. Maar bij volgende ontmoetingen komt èn hier èn ginds en straks bijna overal ook wat anders voor de dag. Hier ontdekte je zorgvuldig gecamoufleerde zonden. Daar een strikt verborgen gehouden, maar fel knagend, leed. Ginds opstandigheid, wereldgezindheid, ongeestelijkheid, onverschilligheid. Kortom — het duurde niet lang of je had het gezien, dat er in ieder gezin wel „wat”, of zelfs „veel” was en dat het oude woord, dat de kerk uit arme ellendige zondaren bestaat, die dagelijks Gods geboden overtreden en op zich laden de eeuwige verdoemenis een diepe waarheid vertolkt.

\* \* \*

En zie, al deze mensen zitten in de kerkdienst voor Gods aangezicht.

En voor al deze mensen heeft God een boodschap, die gericht is op hún hart, hún leven, hún zonde, hún strijd, hún nood!

En de grote vraag is: krijgen ze die? Wordt die werkelijk aan hun gebracht?

C. V.

## Ons doopsformulier

### III

Ten derde, overmits in alle verbonden twee delen begrepen zijn, zo worden wij ook weder van God door den Doop vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid.

Men heeft er nogal over gestreden of hier met „twee delen” bedoeld worden twee partijen: God en mens; of twee onderdelen van het verbond: belofte en eis. Het komt me voor, dat we ons daar maar niet al te druk over moeten maken. Want tenslotte is beide waar: Bij het verbond, dat God met ons opricht, zijn twee partijen: De HERE en wij. En als wij verbond zeggen dan denken we aan Gods beloften die wij mogen geloven, maar ook aan de eisen van het verbond waarnaar wij moeten wandelen.

Bij alle verbonden gaat het om twee partijen. Bij een huwelijk zijn een man en een vrouw betrokken. Voor een bond tussen staten zijn in elk geval twee mogendheden nodig. We zeggen toch nooit, dat iemand een verbond met zichzelf sluit. Zo staat het nu ook met het verbond tussen de HERE en zijn volk. God sluit geen verbond met zichzelf, maar met Abraham en zijn zaad. Dat wil natuurlijk helemaal niet zeggen, dat beide partijen gelijkwaardig zijn. God is in het verbond, dat Hij met zijn volk opricht altijd de eerste en de laatste. Hij is het die het verbond opricht. Van Hem gaat het initiatief uit. Hij begint de band aan te knopen. Met zijn genade en met zijn beloften is Hij ons altijd voor. Hij begint met zich aan zijn volk te geven: Ik ben de HERE uw God. Het is niet zo, dat wij God eerst liefhebben, maar Hij heeft ons eerst liefgehad. Het is niet waar, dat wij uit onszelf God zoeken, maar Hij zoekt ons. Zodat alle roem alleen aan Hem toekomt. God is de Gever en wij zijn ontvangers.

Maar zo zijn wij dan toch in het verbond betrokken. Zo mogen we rustig zeggen, dat er in het verbond twee partijen zijn. De HERE komt tot ons en onze kinderen met beloften van vergeving en eeuwig leven. En wij worden daardoor onder de verplichting gesteld om die beloften te geloven. De HERE komt in het verbond tot ons met de eisen van

zijn verbond. En zo worden wij vermaand en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid.

„Wij”, dat zijn alle gelovigen en al hun kinderen. Voor hen gelden al Gods beloften. Maar voor hen gelden ook al Gods eisen of verplichtingen. Bij mijn weten heeft nooit iemand beweerd, dat die eisen niet voor al onze kinderen zouden zijn. Merkwaardig, dat men over de beloften soms anders spreekt. Daarvan zegt men immers, dat zij maar voor een deel, het uitverkoren deel, zouden gelden. Laten we er maar gerust op wezen: Gods beloften zijn voor de gelovigen en al hun kinderen. Maar we moeten ons ook inprenten, dat dit niet minder waar is van Gods eisen. Het is een ontzaggevoel voorrecht gedoopt te zijn: We zijn omringd door de heerlijkste en rijkste beloften. Maar met die doop komt ook een grote verantwoordelijkheid voor ons mee: Wij moeten dan ook in nieuwe gehoorzaamheid voor de HERE leven. Nieuw wordt die gehoorzaamheid genoemd, omdat wij leven onder de nieuwe bedeling. We staan niet onder de wet maar onder de genade. We zijn geen slaven maar kinderen.

We moeten niet gehoorzamen om zo Gods gunst te verwerven. Want die geeft de HERE ons vóór onze gehoorzaamheid. Maar we moeten gehoorzaam zijn als dankbare kinderen, die hun Vader willen eren. Nieuw wordt die gehoorzaamheid genoemd, omdat het Evangelie alle dingen in nieuw licht zet. Waarin die nieuwe gehoorzaamheid bestaat wordt in het vervolg uiteengezet.

\* \* \*

Namelijk, dat wij dezen enigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganser harte, van ganser ziele, van gansen gemoede en met alle krachten, de wereld verzaken, onze oude natuur doden, en in een godzalig leven wandelen.

Wij zullen deze enige en drieënige God aanhangen. Van wie in het voorgaande sprake was. Hij heeft zich eerst aan ons gegeven. De Vader richt het verbond der genade met ons op en wil ons van alle goeds verzorgen. De Zoon neemt ons op in de gemeenschap van zijn dood en opstanding, zodat we in Hem vergeving van zonden en

eeuwig leven hebben. De Heilige Geest geeft zich aan ons en wil alles wat wij in Christus hebben aan ons toeëigenen. Geloven we dat? Dan is het ons ook duidelijk, dat wij die God zullen aanhangen en betrouwen en liefhebben. Hij vertrouwt zich geheel aan ons toe, zullen wij ons dan Hem niet toebetrouwen? Hij geeft zich met al zijn zaligheden aan ons, zullen wij ons dan niet van onze kant aan Hem geven? De HERE kocht ons met „lichaam en ziel”, zoals we „reilen en zeilen”. Heeft Hij dan geen recht op ons hart en leven?

Er zijn christenen, die met de vraag tobben of zij wel mógen geloven. Toch eigenlijk een ongeoorloofde vraag. Zouden wij de HERE niet mogen aanhangen, terwijl Hij zich aan ons geeft en verklaart, dat het Hem welbehagelijk is als wij op Hem betrouwen? Zouden wij in God niet mogen geloven, terwijl Hij tot ons komt met het bevel van geloof? Wij worden daartoe door God „vermaand en verplicht”, en zouden wij dan vragen of we het wel mógen doen? Als we dit goed verstaan dan leren we zeggen: „HERE ik geloof, kom mij te hulp in de strijd tegen mijn ongelooft”.

We worden ook vermaand en verplicht om God lief te hebben. We hoeven weer niet vragen of dat wel mag, want dat behaagt Hem, zoals Hij in zijn Woord heeft geopenbaard. En als wij geloven, dat God ons zo lief heeft gehad, dat Hij zich in Jezus Christus vóór en aan ons gegeven heeft, dan worden wij van onze kant gedrongen tot dankbare wederliefde. En dan verstaan we, dat de HERE niets te veel vraagt als Hij begeert, dat wij Hem zullen liefhebben met ons ganse hart en met heel ons verstand en met heel ons gemoed en met al onze kracht. Alles hebben we immers aan Hem te danken?

Als we zo de eis van Gods verbond verstaan dan brengt dat ook strijd mee. Strijd tegen de wereld, die we moeten verzaken. Dat wil niet zeggen, dat we Gods schone schepping verachten. Die zullen we bewonderen als het werk van Gods handen. Maar de Gode vijandige wereld met de grootsheid des levens en de begeerlijkheid des vleses en de begeerlijkheid der ogen zullen we afwijzen. En we zullen tegen onze oude natuur strijden ten bloede toe. We zullen haar doden. Dat wil niet zeggen, dat wij ons lichaam zullen minachten. Dat is immers het „pronkjuweel” van Gods schepping. Maar we zullen ons vlees haten, dat tegen God in opstand is. Onze zondige begeerten zullen we er onder houden en tegen onze boze aard zullen we strijden. En er naar jagen om in een godzalig leven te wandelen. Naar uitwijzen van het heilig Evangelie. Naar eis van Gods verbond. Want daartoe heeft God zijn genade ons bewezen. Zoals het uitgedrukt is in Ps. 105: 24:

Die gunst heeft God zijn volk bewezen, opdat het altoos Hem zou vrezen, zijn wet betrachten en voortaan volstandig op zijn wegen gaan. Men roem' dan d' Oppermajesteit om zoveel gunst in eeuwigheid.

\* \* \*

En als wij somtijds uit zwakheid in zonden vallen, zo moeten wij aan Gods genade niet vertwijfelen, noch in de zonden blijven liggen, overmits de Doop een zegel en ontwijfelbaar getuigenis is, dat wij een eeuwig verbond met God hebben.

Ons formulier geef geen voet aan volmaaktheitsdrijvers, die beweren, dat gelovigen perfect leven in alle opzichten. Ik las eens van een predikant ergens in ons land, die beweerde in jaren geen enkele zonde bedreven te hebben, noch in gedachten noch in woorden noch in daden. Dat getuigt van weinig zelfkennis en ook van weinig Gods-kennis.

Niemand heeft een volmaakt geloof. Wie heeft niet telkens tegen de zwakheid van z'n geloof te strijden? Niemand heeft de boze lust er altijd onder. We hebben dagelijks er tegen te vechten. En soms vallen we uit zwakheid in zonden. Dat acht de HERE geen kleine zaak. Daar moeten wij niet vergoelijkend over denken of spreken. We hebben niet met een „lieve heer” te doen, die alles wel goed vindt. Ze moesten er niet zijn, die zonden uit zwakheid.

Maar anderzijds moeten we ook aan Gods genade niet vertwijfelen. Dat is terecht een

van de ergste strikken van satan genoemd. Als de duivel er in slaagt om ons moedeloos te maken dan lopen we groot gevaar. Een haas, dat al maar naar de snelle honden kijkt en bang is door hen achterhaald te worden, wordt vrij zeker een prooi van die beesten. Zo staat het ook met een mens, die „gelooft” dat de duivel sterker is dan de Heilige Geest. Hij wordt licht een prooi van de boze. Als iemand maatschappelijk achteruit gaat en langzamerhand aan de grond raakt begint hij te denken: Er is toch niets meer aan te doen. Dan kan het hem niet meer schelen hoe het loopt en gaat hij al gekker dingen doen. Zo staat het ook met mensen, die moedeloos worden in de strijd tegen de zonde. Het kan hen niet meer schelen wat ze doen. Ze keren soms als gewassene zeugen terug tot de wenteling in het slijk. Ze vallen niet alleen maar in zonden, maar blijven er in liggen.

Daarvoor kan een gelovig zien op de Doop ons bewaren. Hij is een zegel en ontwijfelbaar getuigenis, dat wij een eeuwig verbond met God hebben. Ook na diepe zondeval mogen we weer de toevlucht tot Gods genadeverbond nemen. Dat God een eeuwig verbond der genade met ons heeft opgericht wil niet zeggen, dat het nooit kan verbroken worden. God laat niet met zich spotten. Het kan soms te laat worden. Maar dat gebeurt niet spoedig. Gods barmhartigheid is groter dan die van mensen. De Heilige Schrift is vol van getuigenissen van mensen, die diep gevallen zijn en ellendig gefaald hebben en toch weer in genade door de HERE werden aangenomen.

men. God heeft geen lust in de dood van zondaars, maar daarin heeft Hij lust dat zij zich bekeren en leven.

In het huwelijk is er wel eens iets tussen man en vrouw. Maar daarom is de liefdesgemeenschap nog niet voor altijd verbroken. Er is wel eens iets, soms iets ergs, tussen een vader of moeder en een kind. Maar daarom is het met de liefde van vader of moeder nog niet gedaan. Als dat reeds zo is waar van een menselijk verbond sprake is, hoeveel te meer zal dit het geval zijn in het verbond, dat de HERE met zijn volk heeft opgericht. „Gods genadegaven en Gods roeping zijn onberouwelijk”. Dat wil zeggen: De weg naar de troon der genade staat telkens weer open. Dat is geen reden om licht over de zonde te denken. Het is erg als we de Heilige Geest bedroeven en de naam des HEREN soms smaden. Dat doet de HERE verdriet. Daarom moeten we haastig onze zonden belijden, opdat Gods vriendelijk aangezicht weer over ons straalt.

En als het soms zo erg is, dat we zouden wanhopig, dan is de Doop ons een getuigenis, dat wij aan Gods barmhartigheid niet mogen vertwijfelen. Waarschijnlijk zijn we veel te weinig met onze Doop bezig. Hij geldt niet alleen voor het ogenblik, dat wij gedoopt werden. Maar hij blijft gelden ons leven lang. Hij blijft getuigen van Gods genade. Die zoveel groter is dan de gunst van mensen, als de hemelen hoger zijn dan de aarde.

H. J. Jager.

## Kerken in Schotland

1560—1960

V

### De eeuw na 1560, een eeuw van strijd.

De tijd na de invoering van de vrije prediking van het evangelie in Schotland bij parlamentsbesluit, bracht geen vrede. De eerste eeuw na 1560 is een eeuw van enorme spanningen, strijd en moeite rondom de godsdienstige en kerkelijke kwesties geweest.

Er is geen denken aan om in een krantenartikel op alle factoren van deze strijd en worsteling te kunnen wijzen. Wij willen slechts enkele momenten noemen. We knopen die vast aan een paar op de voorgrond tredende persoonlijkheden.

De snelle omzetting van de gang van zaken op het gebied van kerk en volk door het parlamentsbesluit van 1560, waarover we in onze vorige artikelen geschreven hebben, bracht mee dat er een gebrek aan gefundeerde en bekwame predikanten was. Waar moesten deze zo vlug vandaan komen? Daarbij kwam dat de nieuw ingevoerde kerkorde, door hetzelfde parlement van 1560, waarbij de gemeenten mondig werden en predikanten, ouderlingen en diakenen werden ingevoerd (de z.g.n. presbyteriaanse kerk-orde) niet als een levende, schriftuurlijke orde fungeerde in de kerken. Dat kon zo maar niet in gemeenten die onder de Roomse orde tot dit moment hadden verkeerd. Zal de schriftuurlijke orde in de gemeente leven, dan is op z'n minst nodig dat de gelovigen de Schriften enigermate kennen en ze onderzoeken en erbij willen leven. Voorts veel publieke strijd, polemiek tegen de dwalingen van Rome en over alle kwesties van de dag. Polemie is nodig. Polemos betekent oorlog. De strijd tegen de zonde mag nooit rusten! Maar wie de slagzin „wie niet polemiseert is niet bekeerd”, hanteert, moge beginnen zich te bezinnen op de soort polemiek die hij bedoelt. Er was toen, en er is vaak, in de kerkgeschiedenis, hier en daar, een polemiek, die zich wrekt in onevenwichtigheid in de opbouw der gemeente. Welke onevenwichtigheid soms desastreus gevolgen voor de toekomst meebrengt. Zo ging het in Schotland.

Voorts waren er de burgeroorlogen tijdens het bewind van Maria Stuart. Die hadden een vreselijke uitwerking op alle verhoudingen in die tijd. Dan de adel. Die was door het parlamentsbesluit van 1560 natuurlijk niet bekeerd. Er waren door de kerkelijke leiders wijze plannen ontworpen voor de financiering nu, onder de nieuwe orde, van universi-

teiten, scholen en armenverzorging, maar door de tegenwerking van het grootste deel van de adel, kwam van de realisering van deze wijze plannen weinig terecht. Ook werden de predikanten voor het grootste deel slecht verzorgd. Dat was een van de concrete punten, waarin uitkwam dat de presbyteriale kerk-orde niet tot leven kwam in de gemeenten. Eén van de voornaamste dingen, waarvoor de gemeente verantwoordelijkheid draagt is, dat zij zorgt dat haar dienaar des Woords zonder zorg van het evangelie zal kunnen leven. Gevolg van deze schandelijke toestand was weer, dat de predikanten blij waren wanneer een adellijk heer voor hun levensonderhoud zich garant stelde. En gevolg van dit garant staan voor het levensonderhoud van de dienaar des Woords, was dat de adellijke heren een grote macht in de gemeente kregen. De grootste macht wanneer een predikant moest worden beroepen. Wie voor het geld zorgt, die heeft het meeste te vertellen. Op deze wijs werden de gemeenten, die vrij waren geworden van de Roomse hiërarchie, onderworpen aan de adellijke heren. Later werd deze macht van de adel een „recht”, het patronaatsrecht, het recht om predikanten te benoemen of althans het beslissende woord inzake een uit te brengen beroep te spreken.

Er moest een „nadere” reformatie komen, een echte voortgaande reformatie. Die is ook gekomen. Maar niet dan na tientallen jaren van verschrikkelijke worsteling en strijd. Nog in 1630, meer dan vijftig jaar na de invoering van de reformatie of de vrije prediking door het parlement te Edinburg, getuigde Forbes, een doctor in de theologie te Aberdeen, dat de gemeentelieden in hun volstrekte onkunde een „gemakkelijke prooi van Satan” waren, en dat heel wat predikanten „de onbekwaamste en diepst gezonkenen van alle mensen” waren. Drastische en geweldige maatregelen moesten soms genomen worden.

De voornaamste organisator in de tijd na Knox, was Andrew Melville. Geboren 1545. Hij leerde — heel jong — de latijnse taal, te Genève bij Beza, Calvijns opvolger. Hij keert als een discipel van Calvijn en Beza naar zijn vaderland, Schotland, terug en wordt docent in latijn, grieks, hebreuws en in verschillende theologische vakken. Man van een geweldige, bijna zouden we zeggen encyclopaedische kennis (het begrip; encyclopaedisch kende men toen nog niet!) Men heeft hem genoemd de Elisa, die in het laatste kwartaal der zestiende eeuw de Elia-mantel van Knox op zijn schouders neemt.

Hij is de man die het presbyterianisme als

een goed georganiseerd stelsel plaatst tegenover de bisschoppelijke kerkorganisatie. Zoals Knox had gestreden tegen Rome streedt hij voor de presbyteriaanse orde tegenover de episcopale, de bisschoppelijke orde. De bisschoppelijke ambten, die boven de kerken en dienaren van het Woord stonden, waren in 1572 ingevoerd. De regering was daar voor. De presbyterianen er tegen. Jarenlang is de strijd tegen het bisschopsambt en tegenover de overheidsmacht in de kerk gevoerd. Met wisselend succes. In de grond ging het in deze strijd niet alleen om de rechte, de schriftuurlijke orde in de kerkregering, maar ook om de idee van de soevereiniteit, de opperhoogheid. Melville en de zijnen waren van mening, dat in de gemeente, de plaatselijke kerk, de basis van de kerk ligt. En dat de ambtsdragers dienen te worden gekozen door de kerkleden. Men noemt deze orde vaak de democratische orde. Dat wil letterlijk zeggen: de orde waarbij wordt uitgegaan van de gedachte dat de opperhoogheid, de soevereiniteit ligt bij het **kerkvolk** en dat de ambtsdragers hun ambtelijke bevoegdheid ontvangen van het volk dat ze verkiest. Men gebruikte voor dit stelsel het bijvoegelijk naamwoord „godelijk”. Deze orde, dit kerkrecht, steunde op het geïnspireerde Woord en heette daarom jus divinum, een godelijk, een geïnspireerd recht. Men komt deze term als een vaststaande term voortdurend tegen bij onze Voetius, die zeer veel heeft overgenomen van de Schotse en Engelse schrijvers over kerkinrichting. Er was in deze eeuw een levendig contact tussen de Schotse en Engelse gereformeerde of presbyterianen enerzijds en de Nederlandse gereformeerde theologen anderzijds. En het mag wel tot de onmogelijkheden gerekend worden om de denkbeelden van Voetius inzake de kerkregering, goed te begrijpen wanneer men zich niet vooraf grondig heeft ingewerkt in die van de Schotse en Engelse theologen uit de eeuw na 1560. In deze eeuw hebben de Schotse theologen zich met de schriftbeginselen voor de kerkinrichting en kerkregering voortdurend bezig gehouden en dat niet in de rust van de studierkamer, maar midden in de strijd.

Bovendien trok men een parallel tussen kerkregering en volksregering. Het presbyteriaanse stelsel steunde op een „godelijk recht”, zeide men, en was dus onaanvechtbaar en de regering van het volk diende zich te spiegelen aan de wijze waarop de kerk geregeerd werd naar godelijk recht. Koning Jacobus VI van Schotland was niet gesteld op deze denkbeelden. Hij zag in deze denkbeelden aantasting van het „godelijk gezag” der koningen en dus van zijn eigen gezag. En het was niet helemaal onjuist, dat hij uit deze gedachten aanleiding nam om zijn geliefde uitdrukking te bezigen: eerst geen bisschop, straks ook geen koning meer. „No bishop, no king”. Hij zag de theorieën der presbyterianen aan voor dynamiet onder zijn eigen troon. Als de kerk geen eenhoofdige leider meer heeft zal het niet lang duren of de staat heeft ook niet langer een eenhoofdige leiding!

Over de regering dacht men „theocratisch” in de kringen van de presbyterianen. Kerk en staat zo stelde men, zijn twee gebieden van de éne Godsheerschappij. De staat representeert de godelijke bevoegdheid in aardse dingen. De kerk de godelijke bevoegdheid in de dingen van het geestelijk leven. Kerk en staat zijn twee kringen in hetzelfde land die over verschillende „gebieden” de oordeels- en regeringsbevoegdheid hebben ontvangen van God. Bij de kroning van Jacobus VI verlangden de presbyteriaanse kerkelijke leiders van het parlement de erkenning van de **kerk** als gelijkberechtigd met de **staat**. Zij verlangden erkenning van het principieel van de heerschappij van Christus (in zijn kerkelijke ambtsdragers) over de koning ten aanzien van de geestelijke dingen. Moeilijke vragen rezen wanneer het over de grenzen der bevoegdheden ging. Moeilijke en netelige vragen tot vandaag toe. Onwillekeurig doet het standpunt van Van Ruler inzake zijn „theocratie” ons sterk denken aan de gedachten, die destijds werden voorgestaan onder de Schotse gereformeerden. Men naderde zeer dicht de Roomse theorie en praktijk betreffende de suprematie van de kerk over de regering van het volk. Deze gedachten vormden een extreme tegenstelling tot de „erastianen” van die tijd, die voornamelijk in de Engelse staatskerk, de suprematie van de staat over de kerk voorstonden.

Melville zelf heeft deze dingen in 1596 in een persoonlijk onderhoud met de koning, op een uitdagende manier geformuleerd.

Hij zei: „Majesteit, zoals meermalen tevoren moet ik U nog eenmaal zeggen: er zijn twee koninkrijken en twee koningen in Schotland. Daar is Jezus Christus en zijn koninkrijk, de kerk — Hij, Wiens onderdaan Jacobus VI is, en niet hoofd noch heer, maar lid van haar (de kerk). En zij, die Christus geroepen heeft en die Hij bevolen heeft over zijn kerk te waken en zijn geestelijk koninkrijk te regeren. Zij hebben van Hem daartoe volle gezagzame macht en autoriteit, zowel tesamen als individueel. Hen zal een christelijke koning niet onder tucht zetten, maar wel hen helpen en bijstaan”.

De tijd is gekomen dat Jacobus aan de presbyterianen openlijk de oorlog verklaarde. Eens heeft hij de geestelijken toegevoegd: „Schots presbyterianisme verdraagt zich met monarchie net zo min als God met de duivel. Het komt daarop neer, dat Jack en Tom, Will en Dick samenkomen en mij en mijn kabinet naar hartelust afkammen”. Het was tijdens een conferentie te Hampton Court. Hij voegde er aan toe: „ik zal deze lieden tot gelijk-schakeling dwingen (tot conformeren) of ik jaag ze het land uit of ik doe nog erger”.

Dit over de grote strijdsvragen van de eerste eeuw van het Schotse presbyterianisme.

J. Meester.

## Industrie en zondag

### II

In ons eerste artikel wezen wij er op, dat de industriële zondagsarbeid o.i. vóór 1940 meer verbreid was dan thans. Naar onze stellige overtuiging werken er in de industrie nu minder mensen op zondag dan enkele decennia geleden. Van de voorheen geldende regel voor de arbeiders in drie ploegendienst, (semi continu, het werken tot zondagsmorgens 6 uur), is men vrij algemeen afgestapt en de cijfers van 1957 wezen uit, dat ca. 16% van deze arbeiders nog zondagsarbeid verricht en van het totaal aantal arbeiders in de bij het onderzoek betrokken bedrijven is het percentage  $3\frac{1}{2}\%$ . Ter verduidelijking diene, dat in vrijwel alle fabrieken waarin semi continu wordt gewerkt, slechts een deel in ploegendienst werkt, het technisch en expeditiepersoneel b.v. werkt doorgaans in dagdienst. Overigens werken de meeste grote en middelgrote fabrieken in semi continu.

Natuurlijk is het werken in drie ploegendienst minder ongunstig t.a.v. van de zondagsarbeid, dan het werken in de z.g. glijdende werkweek.

Immers, de werker in de drie ploegendienst, heeft eens in de drie weken, in zijn nachtdienst, kans op zondagswerk. Bij de glijdende werkweek van b.v. vier dagen werken en één dag rust, is hij maar enkele zondagen per jaar geheel vrij. Wij moeten daarbij opmerken, dat het zeker mogelijk is door een methodische verdeling van het zondagswerk gunstiger resultaten te bereiken; doorgaans wordt dat ook wel gedaan.

Maar principiëel is er vanzelfsprekend geen onderscheid tussen de zondagsarbeid één keer in de drie weken (semi continu) en drie keer in de vier weken (glijdende werkweek).

Echter, tegen de glijdende werkweek zijn wél grote sociale en morele bezwaren in te brengen, die zich zij de drie ploegenarbeid niet zo sterk lieten gevoelen en die, hoewel niet rechtstreeks, toch te maken hebben met het principe.

Tot heden is het zo, dat juist in de industrieplaatsen, waar niet de kerktorens maar de geweldige fabriekscomplexen met hun schoorstenen domineren, de zondag duidelijk een aparte, bijzondere dag is. De fabrieken staan stil en dat geeft 'n aparte sfeer, die volkomen past bij de zin van de rustdag.

ONDANKS alle ontkerstening en vermaterialisering, die zich vooral in de welvarende industrieplaatsen manifesteert, is de rust op de zondag een duidelijke prediking. Ook de niet kerkelijke arbeiders ondergaan deze zondagsrust als een verademing en bijna even sterk als wij, voelt de onkerkelijke arbeider, dat als deze rust op zondag wordt prijsgegeven, de laatste rem tegen de totale vermaterialisering van het leven wordt losgemaakt.

De zondagsrust wordt ook door de ongelovige mens gewaardeerd als een groot, bijkans onmisbaar sociaal erfgoed. Sociaal gezien, kan de zondagsrust nooit worden gecompenseerd door meerdere vrije dagen in de week.

In de gezinnen zwerven de gezinsleden elke dag van de week ieder z'n eigen kant uit en ieder gaat z'n eigen weg. Maar die wegen lopen altijd weer uit op de éne zondag waarop het gehele gezin bij elkaar is.

Afgezien van de Schriftuurlijke bezwaren, die tegen de zondagsarbeid zijn in te brengen,

is de toeneming van de zondagsarbeid ook een ernstige bedreiging voor het gezinsleven.

Wij spreken hier van toeneming van de zondagsarbeid en niet speciaal van de dreiging der glijdende werkweek. Want ook hier willen wij met nadruk vaststellen, dat de employee van Spoor en tram, de zeeman en de kellner, de verpleegster, politie en brandweerman sinds jaar en dag hun zondag missen. Zelfs met een maximum aan goede wil, vermogen wij niet in te zien, waarom voor deze tienduizenden andere principiële maatstaven zouden gelden, dan voor de enkele duizenden die nu worden bedreigd door de glijdende werkweek. Daarom willen wij bijzonder voorzichtig zijn om t.a.v. de laatste het „onaanvaardbaar” uit te spreken. En wij durven het niet uit te spreken, als voor de zondagsarbeid van die tienduizenden vergoelijken argumenten worden gezocht en gevonden.

Men zegt: bij de glijdende werkweek wordt geen rekening gehouden met de zondagsheiliging, zoals de Schrift ons die voorhoudt. Maar houden de publieke vervoersbedrijven en alle andere beroepen die wij noemden daar wél rekening mee? Men zegt: bij de glijdende werkweek domineren de economische motieven. Wel, als het economisch onvoordelig was, zou er al spoedig zondags geen trein, bus of tram rijden en geen schip bleef op zondag in de vaart.

Men zegt: de glijdende werkweek is in feite een sanctioneren van de ontkerstening van het leven. Maar is vrijwel alle niet-industriële zondagsarbeid niet een gevolg en een sanctioneren van die ontkerstening?

Men zegt: de weekindeling van 6 dagen werken en één dag rust is het „Theocratisch rythme” het systeem van de glijdende werkweek brengt het „Technocratisch rythme”. Afgezien van de bezwaren die wij vooral tegen de eerste term hebben, willen wij toch vragen: hoe heet dan het rythme van al die tienduizenden, die reeds decennien lang met de regelmaat van de klok zondagsarbeid verrichten? Spoor, tram, bus, scheepvaart, politie, horecabedrijven enz. laten zich aan het z.g. theocratisch rythme maar weinig gelegen liggen.

Men zegt: bij de niet-industriële zondagsarbeid zijn veel „werken van noodzakelijkheid”. Wij willen dat toestemmen, maar dan zullen wij toch een duidelijk en welomschreven antwoord moeten geven op de vraag: Wat zijn werken van noodzakelijkheid?

De melkfabrieken, om maar een enkel voorbeeld te noemen, werken op zondag en bij dat werken zijn vele duizenden arbeiders betrokken. Is dat een werk van noodzakelijkheid? Als de melk een dag blijft overstaan, gaat zij in kwaliteit en dus in waarde achteruit. Daarbij, de agrarische bedrijven zijn niet meer uitgerust voor het bewaren van de melk, en zo zijn er meer zakelijke, economische motieven die het transporteren en verwerken van melk op zondag tot een werk van noodzakelijkheid zouden moeten bestemmen.

Wij hebben ons laten vertellen, dat er aanvankelijk boeren waren, die hun melk op zondag niet lieten vervoeren en verwerken. Zij leden liever schade, dan dat zij hun christelijk geweten bezwaarden. Zoals er aanvankelijk reders waren, die hun schepen, ten koste van grote offers op zondag niet lieten varen.

Maar die gewetens zijn schaars.

En hier ligt onze concrete schuld aan alle zondagsarbeid. De zondagsrust en de zondagsheiliging is altijd het zwakke punt in de christelijke levenspraktijk geweest. Als wij straks de zondag verliezen moeten, moeten wij niet wijzen naar anderen en die de schuld geven.

De boer, die zijn melk laat overstaan, stel dat hij daarvoor permissie zou krijgen van de organen van het Landbouwschap, kan niet meer meekomen. De reder, die coaster(s) in de vaart heeft, kan de vaart niet zo regelen, dat de coaster zondags aan de wal ligt. Integendeel, als het schip leeg gekomen is, moet het weer varen, al is het zaterdagavond. De openbare vervoersbedrijven en andere publieke diensten moeten op zondag doorgaan en als het kan aan de zondag nog wat extra's verdienen. De horecabedrijven moeten het in veel gevallen juist van de zondag hebben.

Zo hebben wij de bijna ongebreidelde zondagsarbeid over ons laten komen, zonder gloeiende protesten, zonder ons druk te maken over de normen van de noodzakelijke zondagsarbeid.

Maar als dat dan zo is, moeten wij nu niet principiëel „stoer” gaan doen en grote woorden gaan gebruiken. Als de industriële zondagsarbeid, met of zonder de glijdende werkweek onaanvaardbaar is, dan is op precies dezelfde gronden het grootste deel van de niet industriële zondagsarbeid onaanvaardbaar.

Als het werken in de melkfabrieken, het varen op zee en het vervoer te land noodzakelijk is, dan is het daadwerkelijk medehelpen en medewerken aan het slagen van de nationale industrialisatie niet minder een werk van noodzakelijkheid. Want het gaat om het materiële bestaan van ons volk.

De Hoogovens kunnen op zondag niet worden gedooft en de productie van sommige chemische producten kan ook niet worden onderbroken. Voor deze industrieën geldt het alternatief: afschrijven of zondags werken.

Sedert enige tijd is er in de papierindustrie grote onrust in verband met de dreigende invoering van de glijdende werkweek. In de jaarverslagen van de grote papierfabrieken werd met niet mis te verstane bewoordingen gewezen op noodzaak van de invoering van de glijdende werkweek, speciaal voor het personeel werkzaam in de productie. Men argumenteerde aldus: de grote Nederlandse papierfabrieken beschikken thans over een hypermodern machinepark. Maar daarin zijn vele miljoenen geïnvesteerd. Voor de versterking van de internationale concurrentiepositie is het noodzakelijk, dat het machinepark hypermodern blijft en de afschrijving van de grote investeringen vlot verloopt. Aangezien de buitenlandse papierindustrieën volcontinu werken verkeren zij, ten opzichte van de Nederlandse papierindustrie, in een gunstige positie.

Door het zondags werken, wordt het niet onaanzienlijke productieverlies, veroorzaakt door het stoppen en het weer op gang brengen van de machines voorkomen. Daarbij komt, dat een machine, die door regelmatige, ononderbroken arbeid onder constante druk en temperatuur blijft, minder slijtage heeft, dan een machine die elk weekeinde wordt gestopt. Tenslotte brengt het zeven in plaats van zes dagen werken automatisch een versnelde afschrijving van de grote investeringen.

De economische motieven, die vóór invoering van de glijdende werkweek pleiten zijn in deze bedrijfstak dus wel heel sterk.

Maar het gaat in het vraagstuk van de zondagsarbeid niet alleen om economische motieven. Naar onze mening moet ook in deze bedrijfstak de invoering van de glijdende werkweek worden afgewezen, zolang er nog behoorlijke, zelfs bijzonder hoge winsten worden gemaakt, ná behoorlijke zelfs bijzonder hoge afschrijvingen en reservekweeking.

Want, en daar willen wij dit tweede artikel mee besluiten, er is veel zondagsarbeid, die naar de norm der Schrift noodzakelijk is en als zodanig aangemerkt kan worden als werk der barmhartigheid. Dat kán arbeid zijn in de ziekenhuizen, dat kan ook beroepsarbeid zijn in en buiten de industriële bedrijven.

Dan is de zondagsarbeid voor de betrokkene een offer en wij mogen niet zonder grote noodzaak zulk een zwaar offer van onze medemens vragen.

Jac. Wijnands.

# INGEZONDEN

Gereformeerde Kerk te Leerdam

Herdenking der Afscheiding op 10 mei 1960

Op 30 juli 1835 kwam de Gereformeerde Kerk te Leerdam door instelling der ambten na afscheiding van het N.H. Kerkgenootschap tot openbaring.

Herdenking van dit gebeuren midden in de vacantielijd brengt zijn bezwaren mee. Dus werd als herdenkingsdatum gekozen: 10 mei, omdat op 10 mei 1840 de eerste predikant te Leerdam, n.l. Ds G. Baay in zijn ambt werd bevestigd.

10 mei 1960 zal in de herinnering blijven voortleven. De plechtige, stijlvolle en ook leerzame herdenking in het stemmig met planten en bloemen versierde kerkgebouw geeft daartoe alle aanleiding.

Bij de pastor-loci Ds P. Veldstra berustte de leiding van deze herdenkingsavond. De lezing van Ps. 78 plaatste al dadelijk dit herdenken in het juiste licht: het vertellen van de loffelijkheden des Heren en de wonderen, die Hij gedaan heeft.

Een bijzonder woord van welkom werd gericht tot het college van B. en W., vertegenwoordigd door Burgemeester en Secretaris.

Voorts werden bijzonder verwelkomd: de vroegere predikant en mevrouw 't Hart van Steenwijk, alsook Ds G. Visee van Kampen en Ds en mevrouw F. de Vries uit Den Haag, geboren Leerdammer en ook de Heer A. T. Verschoor, gedenkboekdrukker.

Met begeleiding van de vroegere organist Arend Sprong werden de lofzalmen met enthousiasme gezongen.

De boeiende gedachtenisrede van Ds G. Visee werd met grote aandacht en belangstelling beluisterd.

Alle reformaties vanaf de 16e eeuw werden herdacht en op de punten van overeenkomst gewezen, als n.l.: geen vonnissen vanwege de leer, maar om de z.g.n. ordeverstoring. Dan: achterblijven van velen, van wie men met recht mocht verwachten, dat ze op de weg der reformatie voorop zouden zijn gegaan. En ook: steeds moeite en onderlinge strijd in de pas herstelde kerkelijke gemeenschap.

Luther, zo werd betoogd, had als lid van de kerk van Wittenberg niets uitstaande met de pastoor van de St. Pietersparochie in Rome. Toch matigde deze zich het recht aan, met vrome woorden en in de Naam van God en de heiligen, de vos, die de wijngaard des Heren verwoestte, te vervloeken en uit te werpen. Een man als Dr. Von Staupitz, die Luther zo dikwijls de weg naar de Schrift had gewezen, bleef de dwalende kerk getrouw. Strijd en moeite en eindeloos getwist onder hen, die de Roomse Kerk de rug hadden toegekeerd.

Zo ook tijdens de reformatie van '34. Ds de Cock werd niet vervolgd en uit zijn ambt ontzet vanwege zijn leer, maar omdat hij niet kon en mocht gehoorzamen aan menselijke inzettingen (gezangen- en doopkwesties).

En ook toen bleven velen achter in het genootschap, van wie men, om hun inzicht in de waarheid had kunnen verwachten, dat ze vooraan in de strijd zouden staan. Groen v. Prinsterer, Da Costa, Capadose en vele anderen bleven, hoe zeer ze ook overtuigd waren van het goed recht der afscheiding, in de „Vaderlandse Kerk”. De ernstige waarschuwing van de bekende Ds Gezelle Meerburg: „Twist tegen ulieder moeder, twist, omdat zij mijn vrouw niet is en ik haar man niet ben” vond bij hen geen weerklank.

En ook nu: de twisten, beroeringen en onderling gekrakeel tussen de mannen der afscheiding berokkenden grote schade aan het werk der reformatie.

In de dagen der Doleantie was het niet anders. Gewezen werd op de wonderlijke wegen des Heren, dat een man als Dr. Kuyper door de Here geroepen werd, om voor te gaan bij de hernieuwde uitleiding uit het diensthuis. Dat was de man, die — nog student in Leiden — mee applaudiseerde, toen een modern professor betuigde: „maagdelijke geboorte en opstanding uit de doden zijn wetenschappelijk niet te handhaven”. Het eenvoudig en vroom getuigen van een stille in den lande Pietje Baltus te Beesd, had mee tot gevolg, dat Dr. Kuyper een goed instrument in 's Heren hand zou worden voor een hernieuwde reformatie.

En weer bleven mannen als Gunning en Hoedemaker en anderen, van wie men anders

kon verwachten, achter. En weer twist en tweedracht over doop- en andere vragen. Het jongste konflikt van de veertiger jaren kwam nu uitvoerig aan de orde.

De aanmatiging der synodes, die onder veel protest gingen doen, wat des kerkerads is; de vonnissen aan de lopende band, al weer niet om de leer, maar vanwege de orde, getuige de eigen schorsing van Ds Visee, dit alles werd helder belicht. En dan het verdriet om de velen, die oorspronkelijk voorop gingen en toen het erop aan kwam, verstek lieten gaan!

Uiteraard kwam ook de schorsing van Ds Visee op 12 sept. '45 aan de orde.

Deze schorsing vond plaats, alhoewel de door hem verkondigde leer dezelfde was gebleven en er evenmin in de roeping tot zijn ambt vanwege kerkeraad en gemeente — en dus van Gods wege — enige verandering was gekomen. Toch geschorst — omdat niet gebogen kon worden voor menselijke dogmatische konstrukties, die in Schrift en belijdenis geen fundering vinden.

Voor de uitvoerige beschrijving van heel dit droef kerkelijk gebeuren werd verder verwezen naar het mooie gedenkboek: „Geroepen, om vrij te zijn”, samengesteld door Ds K. Deddens en in mooie band uitgegeven ter gelegenheid van deze herdenking. Voor de luttele prijs van 3 gulden is dit goed geïllustreerde en van waardevolle facsimiles voorziene boekwerk zolang de voorraad strekt verkrijgbaar bij Br G. J. van Otterloo, Schaikse Weg 65, Leerdam.

Na deze met grote aandacht en onverminderde belangstelling gevolgde rede van Ds Visee was het woord aan Ds Deddens.

Een exemplaar met opdracht werd aan de praeses van de kerkeraad terhand gesteld voor opname in het archief van de kerk.

Tevens werd een exemplaar met opdracht aangeboden aan de drukker, de Heer A. T. Verschoor uit Culemborg, die door aanzienlijke persoonlijke donatie het mogelijk maakte, tegen zo lage prijs een dergelijk waardevol boekwerk te kunnen uitgeven. Bij dit boek werd de Heer Verschoor tevens een Leerdamse kristallen vaas met inscriptie aangeboden, waarvoor deze — met herinnering aan gebeurtenissen uit eigen leven met betrekking tot de kerk van Leerdam, hartelijk dankzegde.

Volgende spreker was Ds 't Hart van Steenwijk. Met welgekozen woorden, naar aanleiding van Psalm 118, werd de kerk van Leerdam gekomplimenteerd en opgeroepen tot een trouw blijven bij Schrift en belijdenis, gelijk hij dat ook tijdens zijn driejarig verblijf als predikant van Leerdam bij prediking en catechese de gemeente steeds heeft voorgehouden.

Tot ieders grote verrassing bood Ds 't Hart namens de kerk van Steenwijk een bedrag van f 600.— aan voor het zendingswerk op N.Guinea, dat de kerk van Leerdam, als beroepende kerk wel zeer na aan het hart ligt.

Met woorden van grote dank aanvaardde de praeses uit handen van Ds 't Hart deze bijzonder gewaardeerde gave.

Na dit meer officiële gedeelte werden door Ds Deddens door hemzelf genomen gekleurde dia's vertoond, betrekking hebbend op heel de historie van de kerk van Leerdam, zoals: de boomgaard te Poederooyen, waarin de bekende „hagepreek” door Ds Scholten werd gehouden, voorts de bakkerij, waarin de ambtsdragers van Leerdam c.s. werden bevestigd; dan de stal te Asperen, waarin de eerste doopsbediening plaats vond; de verschillende kerken en pastorieën van na de afscheiding, enz. Prachtopnamen, die een treffend getuigenis waren van de artisticeit van de opnemer.

Voor deze arbeid, alsook voor de vele en moeitevolle arbeid, verbonden aan de samenstelling van het gedenkboek, bracht de praeses aan Ds Deddens de dank van gemeente en kerkeraad over.

Na psalmgezang en dankgebed van Ds 't Hart werd deze mooie gedachtenisavond gesloten.

Leerdam

C. Ketel

## GEREFORM. LYCEUM TE ROTTERDAM

### Dringend appèl op brs Leraren

Het appèl op ons kerkvolk ten bate van ons Gereformeerd Lyceum vond weerklank: de harten gingen open, de financiële zorgen

voor het moment werden verminderd, al zijn we er nog lang niet. (Zie ons „ingezonden” in het Gezinsblad van 14 dezer).

Echter met geld **alleen** komen we er niet. Voor meerdere vakken ontbreken ook nog **bevoegde** leraren. Zal het voortbestaan van het Lyceum verantwoord zijn, dan dienen uit onze brs- en zrs-kring zich leraren en leraressen te melden voor het middelbare onderwijs aan de jeugd van onze kerken. Teleurstelling na teleurstelling werd in dezen in de afgelopen cursus het deel van het bestuur. We staan nu praktisch voor de laatste schans. We zullen gedwongen zijn onze arbeid te staken als bevoegde leraren zich blijven onttrekken. Daarom dit herhaalde dringende appèl.

We zoeken bevoegden voor **nederlands, engels, wis- en natuurkunde, scheikunde, aardrijkskunde en staatsinrichting**. Slagen wij in de loop van 1961 niet in voorziening van deze vakken, dan is onze school ten dode opgeschreven, naar de mens gesproken; een school die in sept. a.s. met 5 klassen kan starten en naar het zich laat aanzien in sept. 1961 met 7 klassen.

We leggen dit voor aan de consciëntie van onze gereformeerde brs en zrs, die van God de gaven ontvingen om te doceren aan een middelbare school. En we doen dat met de bede of de Here hun harten neigen wil tot medewerking aan ons Gereformeerd Middelbaar Onderwijs.

A.s. zaterdagmiddag 21 mei zal een beslissing moeten vallen over doorgaan of opheffen in verband met de positie van de thans aan de school verbonden leraren. Wie van de leraren of leraressen of van de studenten, die in eerstvolgende jaren een examen doet, dat bevoegdheids geeft, dit appèl wil beantwoorden met een verzoek om overleg, wordt verzocht zich vòòr a.s. zaterdagmiddag 2 uur n.m. in verbinding te stellen, schriftelijk of mondeling, met br M. v. d. Wel, Schieweg 155d, Rotterdam, tel. 01800-80690.

Het woord is nu aan de in deze oproep bedoelde brs en zrs; ons volk offert, onze ouders bidden om Geref. onderwijs voor hun kinderen. De Here geeft in ons land nog mogelijkheden. Brs- en zrs-docenten helpt ons om 's Heren wil in deze nood.

Het Bestuur.

## PERSSCHOUW

### Oecumeniciteit en liefde

In het Kerkblad van Noord-Holland schreef Ds Doornbos een artikel over: „Wel oecumenisch maar niet naar liefde”. We laten het hier volgen:

In een van de bladen las ik een verslag van de intrede van een predikant van een van de niet-vrijgemaakte Gereformeerde kerken. Ik las dat daar ook is geweest de pastoor van de Rooms-Katholieke parochie. 't Kan verkeren. In diezelfde gemeente was men enkele jaren geleden zo streng op de leer dat men aan de drie formulieren van enigheid nog niet genoeg had. Er moesten nog leeruitspraken bij. De predikant die niet wilde beloven nooit iets te zullen leren wat strijdig zou zijn met deze leeruitspraken werd afgezet. Er was wel nooit een aanklacht wegens valse leer tegen hem ingediend, hij was daarvoor zelfs nooit vermaand, meer nog: hij had het getuigenis van de classicale vergadering dat van hem geen valse leer te vreezen was, desniettemin afgezet wegens het weigeren der belofte. Enkele van zijn mede-ambtsdragers ondergingen hetzelfde lot.

#### Ordemaatregelen?

Men kan, indien men spitsvondig zijn wil, elk der oordelen Gods tot een ordemaatregel terugbrengen. De redenering is eenvoudig en sluit als een bus. Zó: Alle zonde is opstand. In de schepping kan geen opstand worden geduld. De zondvloed is dus een ordemaatregel. 't Kan verkeren.

Waar men enkele jaren geleden zo streng was op de leer dat men de eigen dienaar des woords uitwierp, niet om zijn valse leer maar omdat hij verklaarde bij de drie formulieren zonder meer te willen blijven, waar men hem toen uitwierp met de zware beschuldiging dat hij het lichaam van Christus verscheurde, daar ontvangt men nu de Roomse priester als een broeder onder de broeders, en als medearbeider aan de opbouw van het lichaam van Christus.

Dat is wel oecumenisch, maar naar liefde is het niet.

Het is met die Roomse priester niet naar liefde gehandeld. Op die manier brengt men die man in de waan dat hij ook op de goede weg is. Mocht het Woord Gods hem al ooit eens geraakt hebben en hem hebben gezegd dat hij zijn zaligheid niet bij de heiligen moet zoeken en dat hij op

moet houden met zijn afgoderij met de mis, en mocht hij daardoor al eens onrustig zijn geworden, dan wordt hij nu weer gerustgesteld nu zij, die zeggen dat zij zich aan de schrift houden, hem ontvangen als een mededienstknecht van Christus. En andere Roomse priesters, die inderdaad onrustig zijn — is er in de wereld slechts één Ds Hegger? — zullen het horen en weer gerust worden: wij zijn toch dienaren van Christus en met onze afgoderij valt het wat mee! Het is niet naar liefde gehandeld, mensen wier godsdienst mede is gebouwd op afgoderij, in de waan te brengen dat zij dienaars van Christus zijn.

Of gelooft men zelf niet meer dat zij die, zoals zondag 11 zegt, hun zaligheid bij de heiligen zoeken, wel met de mond in Christus roemen maar Hem met de daad verloochenen? Kan men iemand die Christus met de daad verloochent begroeten als een mededienstknecht van Christus? En gelooft men niet meer dat, zoals zondag 30 zegt, de mis in de grond niet anders is dan een verloochening van de enige offerande van Christus en afgoderij?

Ik heb geen hekel aan de Roomsers, ook niet aan de Roomse priesters. Ik heb meermalen met een Rooms priester gesproken. De man was altijd vriendelijk en welwillend. Ik hield van hem. Maar wanneer ik begon over het zalig worden uit genade zonder de werken, verstrakte onmiddellijk zijn anders vriendelijk gezicht en was het of zijn ogen me vroegen daar niet over te spreken. Misschien mocht hij van zijn bisschop daar niet met mij over spreken. Ik houd er niet van een Roomse plompverloren in het gezicht te zeggen: „Je bent een afgodendienaar”, maar hem te begroeten als een broeder, dat vind ik liefdeloos tegenover zo'n medemens. 't Is gemeen tot iemand die op de verkeerde weg is te zeggen: „Loop maar door, je komt er wel”.

Ook de Rooms-Katholieke pastoor was aanwezig bij de intree van de Gereformeerde predikant. Dat is ook niet naar liefde gehandeld met betrekking tot onze broeders en zusters in het zuiden, in de Roomse streken.

Waarom doen we aan evangelisatie in Brabant en Limburg en België? Indien de Roomse priesters dienaren van Christus zijn moet ieder zich wel wachten om zich te dringen in eens anders dienst, en moet ieder zich wel wachten de schapen van hun herders afvallig te maken. Onze broeders en zusters in Roomse streken hebben het erg moeilijk om te houden wat ze hebben. Er zijn er die niet alleen zorgvuldig zijn om zich zelf te bewaren bij een leven naar het Woord Gods, maar die ook nog veel doen om anderen uit de duisternis van het Rooms-Katholicisme te brengen tot het licht van het evangelie. En hoe nu? Zullen we hier nu in het noorden in de openbare eredienst demonstreren dat het met de duisternis bij Rome wat meevalt, en al de arbeid om Roomsers tot het evangelie te brengen eigenlijk niet nodig is omdat in Rome het licht van Christus schijnt en haar priesters dienaars van Christus zijn? Dat is een slag in het gezicht van Ds Hegger en van de broeders in Boechnout en van zovelen die daar arbeiden naar den woerde Gods. Dat is niet naar liefde gedaan. Indien de broeders daar in het zuiden horen wat men hier in het noorden doet, en ze dan spreken van verraad, hebben ze daar reden voor.

't Is ook niet naar liefde gehandeld met het oog op de eigen leden der gemeente. Wat moeten die er nu wel van denken als in de prediking zondag 11 aan de beurt is, en zondag 23, en zondag 30? Moeten ze dan niet denken dat het met de waarheid die daarin vervat is zo vast niet staat als men uit de woorden van de belijdenis zou opmaken, want bij sommige gelegenheden laten de opzieners der gemeente heel wat anders zien dan de belijdenis zegt? Dat is de mensen onzeker maken en ze aan het wankelen brengen. En dat te doen is niet naar liefde gehandeld. Wat moet de jeugd daarvan denken? Sommige jonge mensen willen zich zo graag in de strijd werpen nog vóór ze geoefend zijn in de geestelijke wapenuitrusting. Ze willen zo graag met een tegenstander de degen kruisen nog vóór ze het zwaard des Geestes goed kennen en kunnen hanteren, dat zwaard des Geestes, dat is Gods Woord. Moet men die toeroepen: „Ga je gang maar jongens! 't Is eigenlijk toch maar een wapenspel!” Als meneer Pastoor als een broeder bij hun opzieners in de kerk mag zitten, waarom mogen zij dan niet eens bij meneer Pastoor ter mis gaan? Bezoek en tegenbezoek!

't Is ook niet naar liefde gehandeld met betrekking tot Christus. Het bevel van Christus is: „Indien iemand tot u komt en deze leer niet brengt, ontvang hem niet in huis, en zeg tot hem niet: Wees gegroet”. Dat is een neergeschreven gebod Gods. En men ontvangt toch iemand die deze leer niet brengt, en nog wel in Gods huis; en men zegt toch tot hem: „Wees gegroet!” Wie Christus liefheeft bewaart Zijn geboden. Zo, in het openbaar, voor aller oog het gebod van Christus te overtreden, is niet gehandeld naar liefde tot Christus. Dat oecumenisch gedoe is voor duizenden een doorgangshuis op hun reis van de kerk naar de wereld, van het koninkrijk Gods naar de ondergang.

Ook de liefde tot de mede-gelovigen in de roomse kerk dringt er toe de roomse kerk als zodanig radicaal af te wijzen. De ireni-

sche Bavinck schreef t.a.v. de roomse kerk het strijdlustige woord: Nulla pax cum Roma. — Geen vrede met Rome!

#### „1905” en „1908”

In 1908 namen de Amerikaanse chr. geref. kerken de „korte verklaring” van „1905”, de bekende uitspraak over de veronderstelde wedergeboorte enz., over. Als reactie op de terzijde stelling van de Vervangingsformule door de synode van Utrecht 1959 begint men nu in de Amerikaanse chr. geref. kerken pogingen te doen de uitspraken van 1905 en 1908 aan kant te doen. De Wekker schreef hierover het volgende:

Over de verhouding tussen deze beide kerken (de Chr. Ref. Church en de Free Chr. Ref. Church) schrijft ds G. J. Hoytema in „De Wachter” de volgende opmerkelijke passage:

„De reden dat de Can. Ref. Churches en de Free Chr. Ref. Church niet één zijn met onze kerk is niet dat zij de drie formulieren van enigheid niet met ons zouden aanvaarden, maar ligt in het feit dat wij in onze kerken naast de drie formulieren van enigheid sommige bindende uitspraken hebben o.a. die van 1908 en voor een niet gering gedeelte zijn deze de oorzaak van een gescheiden leven.

Wat de Free Chr. Ref. Church betreft is dit duidelijk als we letten op het verschil, dat er in dit opzicht is tussen Australië en Canada. De Free Chr. Ref. Church, voor het grootste gedeelte bestaande uit leden van de Chr. Geref. Kerk in Nederland, wordt in Australië niet gevonden. De oorzaak is dat de Ref. Churches of Australia bij het begin van hun kerkelijk leven hebben uitgesproken dat zij wilden staan op de grondslag van de drie formulieren van enigheid alleen. Terstond zijn deze kerken toen door de Chr. Geref. Kerken in Nederland erkend als zusterkerken en wordt aan de leden van deze kerken in Nederland, die naar Australia emigreren de raad gegeven zich bij de Ref. Churches aan te sluiten. Ongetwijfeld zou dat ook hier gebeuren als wij ook vooral 1908 ter zijde zouden stellen”.

In aansluiting op bovenstaand citaat kan worden meegedeeld dat de e.k. Synode van de Chr. Ref. Church verschillende instructies krijgt te behandelen, ingediend door diverse classes, waarin aangedrongen wordt op terugname van de uitspraak van 1908 betreffende doop en wedergeboorte. In een ander artikel in hetzelfde nr van De Wachter schrijft ds A. de Jager ook over 1908, dat hij een obstakel noemt op weg naar de eenheid.

Uit „The Messenger”, het orgaan van de Free Chr. Ref. Church, knippen we de tekst van de instructie van de kerk van Dunville, die met algemene stemmen door de classis Hamilton werd aanvaard:

De Synode van de Christian Reformed Church — overwegende dat de verklarende leeruitspraak van 1908 betreffende het verbond der genade en de wedergeboorte, is aangenomen met het oog op de verschillen van mening in onze kerk (Acta 1908, art. 58, 1, b) welke verschillen thans ons kerkelijk leven niet meer beroeren. — overwegende verder dat deze verklaring hoewel zij in vele opzichten een goede en verenigende uitwerking heeft gehad, toch een verhindering is tot nauwere eenheid tussen broeders en zusters van Reformed overtuiging. — overwegende vervolgens dat bovengenoemde verklaring oorspronkelijk is bedoeld niet meer te zijn dan een verklarende uitspraak van wat reeds in de drie formulieren van enigheid was uitgesproken, met welke formulieren al onze ambtsdragers hun algemene instemming hebben betuigd.

— overwegende ten slotte dat onze zusterkerken in Nederland, van wie we de verklaring van 1908 hebben overgenomen, kort geleden hebben verklaard dat van nu voortaan, zover het betreft de geloofsregel van verbond en doop, zij zich wenssen te houden aan hetgeen de drie formulieren van enigheid over deze zaken zeggen, verklaart dat zij niet langer de bovengenoemde uitspraak als van kracht beschouwt, in de Christian Reformed Church en dat de geloofsregel betreffende verbond en doop voldoende is uitgezet in de drie formulieren van enigheid”.

Jammer dat in deze instructie staat dat „1908” niet meer bedoelde te zijn dan een verklarende uitspraak van wat reeds in de drie formulieren van enigheid was uitgesproken.

Zoals men weet — ik schreef daarover vroeger uitvoerig — hebben de tegenstanders van Kuypers doopsleer het indertijd klaargevoeld de synode van de Chr. Geref. Kerk van Noord-Amerika te bewegen de verklaring van 1905 over te nemen. Zij wilden daarmee aan de doorwerking der kuypersaanse ideeën inzake verbond en doop een eind maken.

#### De kerk in Oost-Duitsland

De kerk in Oost-Duitsland leeft onder zware druk. Misschien wel onder de zwaarste die denkbaar is. Want ze wordt ononderbroken, systematisch, geraffineerd op alle mogelijke wijze tegengewerkt, ondermijnd, bedreigd,

belagd. Ik vond in een van onze dagbladen daarover het volgende artikel.

De kerken in de oost-zone van Duitsland worden in de positie van de verstrooide gedrongen te midden van een godloochenende wereldbeschouwing. Dat zou tot gevolg kunnen hebben, dat de kerk zich onder de druk nauwer aaneensluit en daardoor wel wezenlijk kleiner, maar zich meer als levende kerk zou openbaren. Uit een grote, losse volkskerk zou een kleinere kerk van belijders kunnen ontstaan. Veel wat slechts uiterlijke vorm zonder werkelijke inhoud is, wordt gemakkelijk prijs gegeven wanneer het op de proef wordt gesteld.

Tot deze slotsom komt een predikant in Midden-Duitsland, die in het Deutsche Pfarrblatt over de huidige kerkelijke toestand in het door de Sovjets bezette deel van Duitsland schrijft. Hij vertelt o.m.:

In mijn gemeente — aan de rand van een grote stad — werden in 1957 zeventig kinderen gedoopt, in 1958 waren het er nog 53, in het jaar 1959 nog 25. Deze teruggang is daaruit te verklaren dat er in de bedrijven en door de pers in stijgende mate propaganda wordt gemaakt voor de socialistische naamgeving.

Naar wij vernemen zijn er in Midden-Duitsland reeds een voorlopig nog klein aantal dorpen, die in de pers vol-socialistisch worden genoemd en waar in 1959 geen enkele doop meer werd bediend. Evenmin hebben daar nog kerkelijke huwelijksvoltrekkingen of kerkelijke begrafenissen plaats. Er gaat ook niemand meer naar een christelijke godsdienstoefening, zodat de arbeid van de kerk nagenoeg is lamgelegd. In mijn gemeente waren 25 jaar geleden nog 160 aannemelingen, in 1959 waren er nog maar 40.

Het aantal predikanten loopt op bedenkelijke wijze terug. Er is ook een tekort aan theologische studenten. Er moet ook rekening gehouden worden met het feit dat, alle beperkende bepalingen ten spijt, het wegtrekken van Duitse predikanten naar het westen voortduurt.

Het aantal personen dat zich van de kerk losmaakt is sterk gestegen. In mijn gemeente — 8000 zielen — van 92 in het jaar 1957 tot 223 in 1958.

Deze ontwikkeling heeft verschillende oorzaken. De propaganda voor het uittreden uit de kerk wordt in onverminderde scherpste voortgezet en vooral personen in de hogere betrekkingen worden daartoe gedrongen en aangezet. Maar voor het kerkelijk verval zijn ook innerlijke oorzaken.

De volkskerk gaat dwars door een zware crisis heen, ja er zijn zelfs tekenen die op ontbinding wijzen. Degenen, die alléén maar tot de kerk behoorden omdat dit tot de goede levenstoestand behoorde, maken zich betrekkelijk gemakkelijk van haar los, nu het in het kommunistische gebied plotseling tot de slechte levenstoestand schijnt te behoren, wanneer men, al is het alleen maar door het betalen van kerkelijke belasting, tot de kerk behoort.

Is wat hier getekend wordt niet een beeld van wat in de avondstond der wereld over de ganse kerk komen moet? Laten we het nu reeds weten, dat uiteindelijk alleen zelfstandige kerken de strijd moeten voeren. Alle „hogere” kerkelijke organisatie wordt het eerst weggevaagd. Maar begon de kerk ook niet als kleine zelfstandige kerken haar loop in de wereld? En is de kleine zelfstandige kerk niet de gestalte waarin zij in deze bedeling leven en strijden en lijden moet? Laten we ons dat steeds voor de geest houden. En voorts: bidden we wel dagelijks voor Gods kinderen en de kerken van Christus achter het ijzeren gordijn?

C. V.

## VAN HIER EN GINDS

#### Negers in Amerika

De Amerikaanse negers voelen zich in toeneemende mate tot het roomskatholicisme aangerokken. De Verenigde Staten tellen rond 17.500.000 negers, van hen zijn er 615.964 rooms-katholiek. Dit is 217.853 meer dan tien jaar geleden.

#### Diakenen en de was

Omdat de Hervormde diakonie van Zaandam herhaaldelijk te maken kreeg met gezinnen die afbetalingsmoeilijkheden hebben, hebben de diakenen een aantal... wasmachines aangeschaft ten gerieve van sommige gezinnen, die zich anders in al te riskante afbetalingsavonturen zouden kunnen storten. De wasmachines blijven bij de diakonie in eigendom; zij worden zolang dit nodig is, ter beschikking van de betrokken gezinnen gesteld.

#### Kroetsjof over Christus

Op een persconferentie te Parijs verklaarde Kroetsjof: „Christus heeft veel met ons communisten gemeen. Alleen zijn gebod om de rechterwang toe te keren als men op de linkerwang geslagen wordt, staat ons niet aan. Als iemand ons op de linkerwang slaat, dan slaan wij hem

zo hard terug op de rechterwang dat zijn hoofd er af vliegt. Dat is eigenlijk het enige verschil tussen ons en Christus, die in onze ogen een bijzonder goede daad verrichtte toen hij de geldwisselaars uit de tempel joeg".

#### Rome en de dictatuur

De Roomse Kerk heeft onlangs een verbazingwekkende uitspraak gedaan. Een officiële Vaticaanse bron heeft gezegd dat Rome de dictatuur in Rusland kan bestrijden, doch in Madrid kan erkennen en steunen, vanwege de kerkelijke profijten door de Spaanse dictatuur. Elke vorm van regering die de Roomse Kerk haar eigen gang laat gaan zal door het Vaticaan worden erkend.

#### Kerk in Oost-Duitsland

In de dagen vóór Hitler telde de kerk in Oost-Duitsland 14 miljoen leden. Dit cijfer is thans tot 1½ miljoen praktische Christenen ingekrompen.

#### Sodom en Gomorra

Een Amerikaanse expeditie meent op de bodem van de Dode Zee bewijzen te hebben gevonden, dat daar omstreeks vierduizend jaar geleden de verwoeste steden Sodom en Gomorra waren gevestigd. Er zijn ruïnes van gebouwen aangetroffen. De expeditie is uitgerust nadat Israëliëse vliegtuigbemanningen hadden gerapporteerd op de bodem van de Dode Zee sporen te hebben gezien, die op overblijfselen van steden zouden kunnen wijzen.

#### De ellende van deze wereld

Op een totale wereldbevolking van 2800 miljoen mensen sterven naar schatting van deskundigen jaarlijks tussen de 30 en 40 miljoen mensen tengevolge van hongersnood of ondoelmatige voeding. In andere cijfers uitgedrukt: 1800 miljoen mensen leven in de onderontwikkelde gebieden van Azië, Afrika en Latijns-Amerika onder omstandigheden, waarbij de voedselpositie van grote invloed is op het sterftecijfer. Het comité „Brood in de Wereld”, waarvan prins Bernhard beschermheer is, zal in de periode van 9 tot en met 14 mei een landelijke actie voeren, die ten doel heeft de graancultuur in het gebied tussen Pakistan en Libye te ontwikkelen en te stimuleren. Daarbij ligt het verder in de bedoeling, dat Nederlandse deskundigen in samenwerking met de Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand (NOVIB) en de Food and Agriculture Organization (FAO) bij dit hulpverleningsobject worden betrokken.

#### Oproep tot dienst

„Er was eens een dominee”, aldus ds G. S. Geels, de kroniekschrijver van „Diakonia”, het Hervormde maandblad ten dienste van het diakonaat, „die altijd wanneer hij voor een of ander stukje werk in zijn gemeente hulp nodig had, een verhaaltje in zijn kerkblad schreef, dat dan uitliep op de befaamde oproep voor vrijwilligers. Soms lukte het wel eens. Soms ook wel niet. Lag dat aan zijn pen? Was het artikel niet met voldoende klem geschreven? Het was en bleef een moeilijke, ja ook een moeizame zaak.

Tot onze dominee het dwaze van zijn roep om vrijwilligers inzag. Is het, zo bepeinsde hij, toch eigenlijk niet zo, dat ieder gemeentelid als zodanig reeds een vrijwilliger is? Door van het geloof in zijn Heer de goede belijdenis temidden van de gemeente af te leggen, is hij (of zij!) toch eigenlijk als vrijwilliger naar voren getreden?! Met dit inzicht besloot hij het voortaan anders in te kleden. Geen stukjes meer in het kerkblad. Geen gesoebat om vrijwilligers meer. Heel de gemeente, alle leden zijn vrijwilligers. Uiteraard is niet ieder voor elke taak geschikt, er is immers verscheidenheid van gaven.

Deze dominee kent zijn gemeenteleden: heeft hij voor een stukje werk mensen nodig, dan gaat hij in zijn kaartsysteem na, wie daarvoor geschikt zou kunnen zijn. Daar gaat hij dan naar toe. Niet om te vragen: wilt u zo goed zijn om... wilt u alsjeblieft dit of dat... Nee, om eenvoudigweg te zeggen: tot de dienst der barmhartigheid is ieder lid van Christus' gemeente geroepen en Hij vraagt nu van u, dat u dit uit hoofde van uw roeping zult doen. Deze dominee heeft op dit moment in zijn wijkgemeente ongeveer tweehonderd mensen aan het werk".

#### Nieuwe Dode-Zee-rollen

De Hebreeuwse Universiteit te Jeruzalem maakte bekend, dat archeologen van de universiteit, die grotten in klippen westelijk van de Dode Zee gelegen, doorzochten, stukken perkament hebben gevonden die afkomstig waren van rollen ongeveer zeventig jaar jonger dan de z.g. „DodeZee-rollen”, en omstreeks het jaar 150 v. d. g. j. zouden zijn geschreven. De stukken bevatten de eerste zestien verzen van Hoofdstuk 13 van het boek Exodus. De stijl van het schrift is dezelfde als die van de bekende rollen.

Dit is de eerste maal dat men stukken van de oude rollen in het Israëliëse deel van de woestijn van Judea heeft gevonden; de beroemde Dode Zee-rollen werden immers groten-deels te Komran in Jordanië gevonden.

De geleerden nemen aan dat de grotten na de

opstand van Bar Kochba, door de opstandelingen als schuilplaats werden gebruikt. Men vond er n.l. munten, wapenen en ammunitie uit die tijd, en pijlschachten waarvan de rode en zwarte verf door de eeuwen heen prachtig bewaard was gebleven. De grot waar men de rolfragmenten vond, wordt door reuzenadelaars als nest gebruikt.

Men vond er tevens nog voorwerpen van hout en aardewerk en stukjes linnen en leder uit verschillende perioden, vanaf de tijd van Bar Kochba teruggaande tot het Chalcolitische tijdperk, ongeveer 4000 jaar v. d. g. j., waaruit kan worden opgemaakt dat de grotten gedurende de gehele antieke geschiedenis in gebruik waren.

#### Nederduitse Geref. Kerken en de „apartheid”

De Nederduitse Geref. Kerk van Zuid-Afrika heeft verder commentaar geleverd op een verklaring van dr Joost de Blank, de anglicaanse aartsbisschop van Kaapstad, waarin deze heeft gezegd dat eerstgenoemde kerk zichzelf tot uitroeiing veroordeeld als zij de apartheidspolitiek niet zou afwerpen. De Nederduitse Geref. Kerk stelt dat de neger God in zijn eigen kerk, in overeenstemming met zijn eigen nationale levenswijze en in zijn eigen taal, moet dienen. Daarom is het juist dat een christelijke kerk de neger niet wenst toe te laten omdat men niet van hem mag verwachten dat hij de blanke imiteert. Het is onze diepe overtuiging, aldus deze verklaring, dat een gescheiden ontwikkeling voor blanken en niet-blanken de enige goede politiek voor Zuid-Afrika is. Wij weigeren ons geweten te belasten door het onderschrijven van een politiek die naar onze heilige overtuiging niet alleen de 3.000.000 blanken zal ruïneren, doch die tevens alles zal vernielen wat men met zoveel opoffering, geduld en zorg voor het heil en de ontwikkeling van de Bantoe is opgebouwd, aldus de verklaring.

#### Theol. Studenten aan de Openbare Universiteiten

Het aantal Hervormde theologische studenten aan de vier universiteiten vertoont een dalende lijn. In Leiden zijn er in totaal 64 in het Hervormde Kerkelijk Album ingeschreven, tegen 96 in het studiejaar 1955-'56. In Utrecht daalde het aantal van 253 tot 211; In Groningen van 57 tot 38; In Amsterdam van 119 tot 79. Voor heel Nederland is dit een achteruitgang van 525 tot 392.

Het aantal eerste jaars bedroeg in 1955-'56 aan alle vier universiteiten tezamen 56. Het jaar daarop: 66. Het volgend jaar: 69. Daarna: 50. En thans: 51.

#### GRAFSTEEN VOOR Br. A. JANSE

Enkele broeders hebben het initiatief genomen om een eenvoudige steen te doen plaatsen op het graf van br A. Jansse.

Ze willen dat doen in dankbare erkenning van het vele dat hij in de strijd van de kerk en het koninkrijk Gods heeft verricht.

Zij die sympathiseren met dit initiatief worden verzocht hun giften te gireren op no. 134736 ten name van notaris C. van Drimmelen te Barendrecht, liefst vóór 1 juni a.s.

#### FIDES QUADRAT INTELLECTUM

De Senaat van het Corpus Studiosorum in Academia Campensi „Fides Quadrat Intellectum” is op 13 mei j.l. in de volgende samenstelling geïnstalleerd:

J. T. Oldenhuis, Praetor,  
J. P. de Vries, Ab-actis,  
J. Stuij, Quaestor.

Het ab-actiaat is gevestigd: Schoolstr. 12, Kampen; tijdens de vakanties: C 187, Bergentheim.

## KERKNIEUWS

**Beroepen te Rijnsburg:** J. G. Meijer te Pernis; te Haarlem (voor de zendingsarbeid op W.-Borneo): kand. W. L. Kurpershoek te Rotterdam.

**Preekconsent.** Aan student H. Mostert, De Kempnaerstraat 21 te Rotterdam is voor de tijd van een half jaar preekconsent verleend, ingaande 1 juni a.s.

De heer Mostert is telefonisch bereikbaar onder nr 85678 t.n.v. de heer C. J. Bernard, scriba van de Geref. Kerk van Rotterdam-C.

**Procedure: Predikanten/A.O.W.** De Hoge Raad heeft op 13 april 1960 het beroep in cassatie van Ds D. van Houdt verworpen en hem dus premieplichtig geacht met betrekking tot de Algemene Ouderdomswet.

De Hoge Raad overwoog, dat de volgens het Verdrag van Rome aan een ieder gewaarborgde vrijheid om zijn godsdienst of overtuiging tot uiting te brengen niet samenvalt met eens ieders

vrijheid om wettelijke voorschriften aan zijn godsdienstige opvattingen of aan zijn overtuiging te toetsen en de bepaling van het Verdrag mitsdien niet betekent dat het een ieder zou vrijstaan zich te onttrekken aan een wettelijke regeling, ook indien deze op het tot uiting brengen van godsdienst of overtuiging in enigerlei vorm geen betrekking heeft, door op grond van aan zijn godsdienstige opvattingen of overtuiging ontleende bezwaren de nietigheid of ongeldigheid te zijner aanzien in te roepen; ... dat aan de uitdrukking „practice” in de Engelse, „les pratiques” in de Franse tekst niet de betekenis toekomt van „de opvolging van kerkelijke voorschriften in de praktijk des levens”, maar die dat aan de uitdrukking „practice in de Franse tekst gebezigde meervoud ziet op handelingen die naar haar aard in enigerlei vorm uitdrukking geven aan godsdienst of overtuiging; ... de Algemene Ouderdomswet ligt buiten het gebied van art. 9 van het Verdrag (erkenning godsdienstvrijheid). De A.O.W. heeft — wat er zij van de stelling, dat zij een afwijking zou inhouden van de Wet op de Kerkgenootschappen — voor predikanten geen uitzondering gemaakt.

**Schorsing Ds J. v. d. Schaft en oud. J. Turkstra opgeheven.** De kerkeraad van de Geref. Kerk te Zwijndrecht-Groote Lindt, met instemming kennis genomen hebbende van het besluit van de gen. synode 1959 tot terzijdestelling van de „Vervangingsformule”,

is van oordeel dat daarmede de binding, welke tenslotte geleid heeft tot schorsing van Ds J. v. d. Schaft en br J. Turkstra, opgeheven is.

De kerkeraad is voorts van oordeel dat destijds de schorsing voortijdig is uitgesproken, hoewel de toenmalige kerkeraad gehandeld heeft uit grote bezorgdheid voor Christus' kerk, en spreekt uit het schorsingsbesluit thans niet meer voor zijn rekening te kunnen nemen.

Het is met dankbaarheid en blijdschap dat de kerkeraad hiervan mededeling doet, de verzoening inroepende om het verleden en in de hoop en met de bede dat dit moge leiden tot verdere eenheid van de kerk van Christus.

**Contact tussen de Can. Ref. Churches en de Orthod. Presb. Church.** Op de vergadering van de classis Ontario-North van de Can. Ref. Churches van 18 maart jl. was van de kerk van Ottawa een schrijven met het voorstel om via de kerkelijke weg deputaten te benoemen met de opdracht contact op te nemen met de Orthodox Presbyterian Church in de U.S.A.

Het volgende besluit werd genomen: „De classis van Ontario-North, in vergadering bijeen te Toronto op 18 maart 1960: constaterende, dat de Orthodox Presbyterian Church een kerkengroep is, die ontstaan is ten gevolge van de strijd tegen verlaten van het Woord des HEEREN,

dat deze werken in haar terugkeer tot het Woord des HEEREN betuigen niets anders te begeren dan te leven naar dat Woord,

overwegende, dat het een roeping van 's HEEREN wege is, om het werk des Geestes te erkennen en de eenheid te onderhouden met allen, die de naam des HEEREN in waarheid belijden,

van oordeel, dat de correspondentie, die de Orthodox Presbyterian Church met de Synodale kerken in Nederland onderhoudt, in strijd is met het reformatorisch karakter, dat deze kerken willen vertonen,

verzoekt aan de a.s. Particuliere Synode aan de eerst komende Generale Synode te willen voorstellen deputaten te benoemen, die tot taak hebben de mogelijkheid van correspondentie met de Orthodox Presbyterian Church te onderzoeken”.

### Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452



Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op giroreken. 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met vermelding voor „Opbouw”.

Abonnementsprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.- per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

Regelprijs 20 cent per m.M.

Bij contract reductie.



ADVERTENTIE-TARIEF:

FAMILIEBERICHTEN:

Regelprijs 15 cent per m.M.